

**Spolufinancováno Evropskou unií
a českým státním rozpočtem**

**Co-financed by the European Union
and the Czech state budget**

Příručka pro tutorý distančního vzdělávání

Helena Zlámalová

**Vysoká škola báňská – Technická univerzita v Ostravě
Národní centrum distančního vzdělávání**

Ostrava 2003

© Helena Zlámalová
ISBN 80-248-0280-5

Obsah

Úvod.....	3
1. Systém distančního vzdělávání a jeho základní pojmy.....	4
2. Role tutora v systému distančního vzdělávání.....	10
3. Předpoklady pro práci tutora.....	13
4. Základní úkoly tutora.....	15
5. Hodnocení práce tutora.....	20
6. Souhrn.....	21
7. Doporučená literatura.....	22

Úvod

Příručka byla vypracována jako pomůcka pro vysokoškolské pedagogy, kteří budou zastávat úlohu tutora ve studijních programech a vzdělávacích kurzech realizovaných formou distančního vzdělávání. Tato forma studia se výrazně liší od tradičního prezenčního studia a proto je třeba, aby se pedagog seznámil s jejími pravidly a pedagogickými aspekty a správně se připravil na odlišný obsah i rozsah své činnosti v rámci distančního studia.

Problematika je poměrně široká. Základním faktorem jsou vstupní pedagogické znalosti a dovednosti každého adepta tutejské činnosti. Dále pak jeho schopnost flexibilně reagovat na velmi zásadní změnu technologického přístupu ke vzdělávacímu procesu a vazby učitel-student.

Mnohé z uváděných informací mohou být podkladem pro diskusi, řadu faktů můžete považovat za nevhodné nebo těžko realizovatelné v konkrétních podmínkách Vaší vzdělávací instituce, řadu z uváděných doporučení a návodů bude patrně každý tutor ve své praxi ještě dopracovávat podle aktuální situace, ve které probíhá jeho činnost.

Základem úspěšného zvládnutí této práce nejsou ani tak vynikající znalosti teorie jako spíše praktické dovednosti, schopnost empatie, dobré komunikační předpoklady a znalosti z oboru psychologie vzdělávání a vzdělávání dospělých. Systém distančního vzdělávání je velmi komplexní a tutor hraje v tomto systému jednu z nejdůležitějších rolí, která je velmi specifická a zcela nezaměnitelná.

Přeji Vám hodně úspěchů při zvládnutí nelehké úlohy tutora distančního vzdělávání

RNDr. Helena Zlámalová, CSc.
vedoucí NCDiV

V Praze 17. února 2003

1. Systém distančního vzdělávání a jeho základní pojmy

Distanční vzdělávání, zejména na vysokých školách, je u nás v počátcích svého rozvoje a mnoho nedostatků s jeho zaváděním a problémů s jeho aplikací je spojeno s povrchními znalostmi o této technologii, malou informovaností a mnoha interpretačními nepřesnostmi. Proto si nejprve ujasníme některé často užívané pojmy, které mohou být předmětem různého výkladu a zdrojem pozdějších problémů.

Především je však nutné uvést vysvětlení velmi často používané **zkratky DiV**. Znamená pochopitelně distanční vzdělávání a je výrazem snahy **striktně oddělit distanční a dálkové vzdělávání (studium)**. V praxi velmi často dochází k záměně těchto pojmů resp. snaze používat je a chápat jako synonymum. Stejný problém navozuje zkratka DV. Proto doporučujeme jednoznačně pro problematiku distančního vzdělávání (studia) používat zkratku doplněnou o písmeno malé i.

Vycházíme ze základních **rozdílů mezi distančním a prezenčním studiem**. Učitel při prezenční formě studia je s žákem či studentem v každodenním osobním kontaktu. V průběhu vyučování dochází k okamžité vzájemné reflexi a je tedy reálná okamžitá reakce obou zúčastněných prvků výukového procesu. Učitel působí nejen jako zprostředkovatel učiva, ale také bezprostředně může působit jako pedagogicko-psychologický poradce, který žákovi či studentovi pomáhá překonávat studijní obtíže.

Obdobná situace je při **tzv. dálkovém studiu**. Jedná se však o modifikované prezenční studium, kdy se prezenční výuka podřizuje časovým možnostem externích studujících a přenáší se do víkendových či večerních hodin. Vzhledem k objektivně menšímu počtu výukových hodin jsou studenti nuceni do rozsáhlého samostatného studia. Pro něj však mají k dispozici stejné pomůcky (učebnice, skripta, knihy), jaké jsou předkládány studujícím denního studia. Studenti denního studia však zároveň mají výklad pedagoga (přednášky) a jeho podporu při procvičování látky na seminářích a cvičeních. Dálkovým studentům toto chybí a to je jednou z hlavních příčin, proč je vysoký jejich "úbytek" během studia a také často diskutovaná nižší odborná kvalita absolventů dálkového studia (např. na vysokých školách). Řada škol z těchto důvodů dálkové studium přestala realizovat, ovšem bez náhrady. Tím se značně snížila možnost získání vzdělání v daném oboru ve vyšším věku, souběžně s ekonomickou činností.

Distanční studium je vzdělávací forma, založená na řízeném samostatném studiu a využívající k tomuto účelu všechny dostupné didaktické prvky a technické prostředky, kterými lze prezentovat učivo, komunikovat se studujícími, prověřovat studijní pokroky a hodnotit studijní výsledky. Aktuálním didaktickým prvkem distančního studia je e-Learning.

Studující při distanční formě studia může být neomezeně vzdálen od vzdělávací instituce. V současné praxi našeho státu je to několik stovek kilometrů, ale prakticky již dnes lze studovat na kterékoliv distanční vzdělávací instituci ve světě. (Je to jen otázka způsobu komunikace a financování studia). Veškerou komunikaci v rámci výběru obsahu studia, získání studijních opor, organizace studia, výběru tutora a zprostředkování kontaktu s ním, pomoc při překonávání studijních obtíží, organizování průběhu, návaznosti a ukončení studia a mnoho dalších nezbytností zajišťuje vzdělávací instituce.

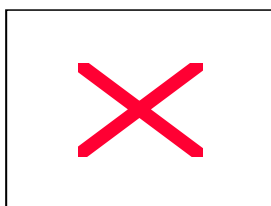
Distanční forma studia tak umožňuje skutečné celoživotní učení, tedy "učení se" po celý život, doplňování vědomostí a dovedností podle aktuálních potřeb a možností každého jednotlivce. Tato forma vzdělávání je prosazována a podporována také proto, že umožňuje získat potřebné vzdělání i tzv. handicapovaným skupinám obyvatelstva. To jsou jednak osoby s tělesným postižením, ale i skupiny obyvatelstva, které se z jiných objektivních důvodů nemohou dostavit osobně k prezenční výuce - matky na mateřské dovolené, osoby ve výkonu trestu, v armádní službě ale i osoby žijící v regionech s malou dopravní obslužností apod.

Na vysokých školách v ČR lze distanční formu studia uplatnit ve dvou směrech. Je možné vytvořit, akreditovat a realizovat **distanční formou studijní programy graduálního vysokoškolského studia** (bakalářské, magisterské či doktorské). Mnohem větší možnosti využití distanční formy studia poskytuje příprava a **realizace kurzů tzv. celoživotního vzdělávání**. Právě tento směr vzdělávací činnosti vysoké školy má před sebou nepochybně velkou budoucnost a pro řadu zejména technických vysokých škol a regionálních univerzit, představuje tento trend reálnou možnost jak se vyrovnat s demografickým vývojem a úbytkem studentů denního studia.

Vzdělávací a komunikační model prezenčního a distančního studia:

Prezenční studium

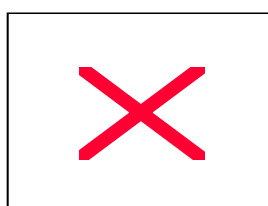
žáci a studenti

učitel

Distanční studium

studující

vzdělávací instituce

POJEM	VYSVĚTLENÍ
Prezenční studium	Forma studia, při které se vyžaduje fyzická účast studentů ve výuce. Nejčastěji se u nás definuje jako denní studium. Učitel a žák jsou v přímém kontaktu po dobu výuky. Dobře to vystihuje anglický termín "face to face" studium. Prezenční studium může mít mnoho různých variant – večerní studium, externí studium, dálkové studium.
Distanční studium	Forma studia, která je do jisté míry opakem prezenčního studia. Je to studium samostatné, podporované speciálně zpracovanými studijními pomůckami (oporami). Distanční studium v maximální možné míře využívá pro vzdělávací proces multimediálních prostředků a informačních technologií. Studující jsou převážně nebo zcela fyzicky odděleni od vzdělávací instituce, která jejich studium řídí a podporuje.

Kombinované studium	Forma studia, která vhodným způsobem využívá a kombinuje distanční a prezenční prvky studia. Velmi často se jedná o přechodnou fázi, kdy se prezenční studium postupně převádí na distanční.
ODL	Otevřené distanční učení (angl. Open Distance Learning). V praxi některých zemí to znamená přístup do všech stupňů vzdělávání bez vstupních zkoušek, postupným studiem distančních modulů se lze dopracovat vysokoškolského vzdělání stejné úrovně jako prezenční formou.
Studijní modul	Výuková jednotka, většinou představuje studijní látku jednoho předmětu v rozsahu požadovaném pro daný typ studia.
Studijní kurz	Relativně samostatný soubor studijních modulů, účelově seřazených tak, aby bylo dosaženo požadované kvalifikace a splněny vytyčené vzdělávací cíle. Kurz je zpravidala ukončen získáním určitého osvědčení o absolvování nebo jiné formy certifikátu. Nejčastěji je vzdělávací kurz dílčí samostatnou jednotkou v rámci celoživotního vzdělávání (učení).
Studijní program	Ucelený soubor studijních jednotek (nejčastěji předmětů nebo modulů), který vede ke splnění požadovaných vzdělávacích cílů graduálního vzdělání. Ve smyslu zákona č.111 o vysokých školách se jedná o graduální vysokoškolský program (bakalářský, magisterský, doktorský).
Virtuální univerzita	Virtuální univerzita je server se softwarovým prostředím poskytujícím mnohostrannou podporu výuky. Prostřednictvím Internetu nebo Intranetu rozšiřuje výukové materiály, které mohou studující sledovat odkudkoliv pomocí běžného prohlížeče www, jako je Netscape nebo MS Internet Explorer. Výukové moduly mohou být v multimediální podobě, tj. vedle textů mohou obsahovat vyobrazení, fotografie, videoklipy, zvukové sekvence, literární či hypertextové odkazy aj.
Vzdělávací instituce	Škola nebo jiná instituce (právnícká osoba), která nabízí vzdělávací produkt a realizuje vzdělávací aktivity.
Centrum distančního vzdělávání	Pracoviště zřízené na VŠ nebo jiné vzdělávací instituci, které se specializuje na tvorbu, zavádění a realizaci distančních studijních programů a vzdělávacích kurzů.
Studijní centrum	Studijní centrum (středisko) je základní jednotkou sítě distančního vzdělávání. Umožňuje svým technickým a personálním vybavením využívat multimediální prostředky a pomůcky. Je vybaveno kvalitní potřebnou technikou (počítače s přístupem na Internet a CD-ROM, videorekordér, audio a CD

	přehrávač, TV přijímač, fax, telefon).
Administrátor studia	Odborný pracovník, který odpovídá za organizování a realizaci studia. Zajišťuje např. evidenci studujících, evidenci zkoušek, monitoring tutorů a tutoriálů, závěrečné formální hodnocení studia, komunikaci s tutory, uzavírání smluv se studujícími a s tutory aj.
Manažer kurzu (programu) Garant kurzu	Řídící pracovník zodpovědný za celkovou kvalitu studijního kurzu nebo programu. Řídí a koordinuje realizaci studia, kontroluje shromážděné zpětnovazební informace o průběhu a kvalitě studia i jejich vyhodnocení, koordinuje nezbytné úpravy a doplňky studijních opor, vybírá tutory a uzavírá s nimi smlouvy, rozpočtuje a kontroluje náklady na kurz, je nejvyšším arbitrem případných sporů s tutory či studujícími, určuje examinátory aj.
Tutor	Specifický termín přejatý z angličtiny. Umožňuje odlišit specifiku pedagogického pracovníka v distančním studiu od klasického učitele v prezenčním studiu. Tutor je metodický zprostředkovatel distančního studia a hodnotitel průběžných výsledků. Je v nejbližším kontaktu se studujícími a má charakteristické povinnosti (viz dále).
Mentor	V ČR málo užívaný termín i funkce v rámci systému DiV. V anglické terminologii se někdy tímto termínem označuje tutor, někdy je to spíše pracovník zabývající se studijním poradenstvím. Pracuje v úzkém kontaktu se studujícími, pomáhá jim sestavit individuální studijní plán, definovat cíle studia, hodnotit studijní pokroky apod.
Letní škola	Několikadenní povinné prezenční setkání studujících. Jeho cílem je osvojení dovedností, které nelze získat samostatným studiem. Např. realizace laboratorních cvičení povinných v rámci graduálního vysokoškolského studia. Vzdělávací instituce pořádání letní školy kompletně organizačně zajistí a účastník je o termínu jejího konání informován na počátku studia, aby si mohl zajistit studijní volno. V průběhu letní školy se studujícím věnuje nejen jejich tutor, ale také další instruktoři (lektoři), kteří jim pomáhají při experimentální práci v laboratoři nebo při získávání a trénování jiných dovedností, kterým je letní škola určena
Tutoriál	Didaktická metoda, specifická pro DiV, realizovaná tutorem. Jde o prezenční, někdy i nepovinné setkání studujících a tutora, jejichž cílem je získat přehled o studijních povinnostech, charakteru a nárocích na samostatné práce, o

	závazných termínech plnění, zodpovídání individuálních dotazů ke studiu či k určitým částem učiva. Tutoriál slouží k osobnímu setkání, při kterém se studující mohou vzájemně informovat o svých studijních problémech, diskutovat o některých dílčích pasážích prostudované látky či na tutorem předem vyhlášené téma. S tutorem zde mohou konzultovat studijní nejasnosti. Tutor na tutoriále nevyučuje, pouze podněcuje a moderuje diskusi studujících nad osvojenou studijní látkou.
Studijní pomůcky	V DiV je často používán termín studijní opory. Jsou zpracovány speciálně pro samostatné studium a na kvalitě jejich didaktického i grafického zpracování do značné míry závisí efektivita a úspěšnost distančního studia. I při zdůrazňované multimediálnosti DiV, tvoří stále ještě převahu v nabídce studijních opor speciálně zpracované tištěné texty. Používají se také audio a videokazety, CD aj.
Samostatné práce Práce opravovaná tutorem (POT)	Jsou to různé typy úkolů, v nichž má studující prokázat osvojení vědomostí a dovedností, pochopení souvislostí a vztahů mezi klíčovými oblastmi učiva, schopnosti syntetizovat dílčí poznatky a aplikovat učivo v určité oblasti odborné praxe. Může to být vypracování případové studie, sepsání eseje na dané téma, testy, výpočty příkladů, protokoly o pokusech, krátké odpovědi na zadané otázky apod. V anglickém prostředí je používán termín Tutor Marked Assignment (TMA), který zobecňuje fakt, že tyto samostatné práce zadává a hodnotí tutor. V češtině se prosazuje termín Práce opravovaná tutorem (POT).
Případová studie (case study)	Zjednodušené zpracování případu ze skutečnosti, popřípadě zcela fiktivního, ale z reality vycházejícího případu. Cílem je prokázat schopnost samostatné a komplexní aplikace nabytých poznatků (vědomostí a dovedností), vypracovávat alternativní řešení, zvažovat rizika možných následků, ekonomicky kalkulovat atd.
Pilotní projekt	Návrh studijního produktu (kurzu, modulu). Součástí projektu je návrh obsahu studia, vytipování cílové skupiny pro kterou je studium určeno, zjištění poptávky, určení autorského kolektivu, konkrétní návrh postupu přípravy kurzu s termíny vyhodnocení, návrh realizace pilotního kurzu, finanční rozvaha. Pilotní projekt může být podkladem pro hledání finanční podpory na vytvoření vzdělávacího produktu.
Pilotní kurz	První běh nově vytvořeného vzdělávacího

	<p>produktu, při kterém se na skupině studujících ověřuje kvalita připravených studijních opor, kvalita přípravy tutorů i organizace studia. Po ukončení pilotního běhu jsou pečlivě vyhodnocovány hodnotící dotazníky studujících i tutorů, autoři provedou potřebné úpravy studijních textů, může být doplněn průvodce studiem apod.</p>
Výukový balík	<p>Soubor studijních materiálů (pomůcek, studijních opor), vztahujících se k určité studijní jednotce (modulu, kurzu). Vzniká v rámci přípravy studia a jeho kvalita a účinnost se ověřuje v rámci pilotního kurzu. Vzdělávací instituce jej studujícímu doručí po zaplacení stanoveného poplatku. Může se jednat o skutečný balík s např. laboratorními komplexy chemikálií k domácím pokusům, o zásilku s texty, videokazetami, audiokazetami aj. nebo pouze o přidělení hesla, které umožní studujícímu vstup do elektronického výukového prostředí.</p>

2. Role tutora v systému distančního vzdělávání

Hlavním „pedagogickým“ pracovníkem v systému distančního studia je tutor. Tento termín je převzat z angličtiny a odpovídá asi nejlépe českému termínu konzultant. Ve skutečnosti je však role tutora mnohem širší a jeho aktivity rozsáhlejší než odpovídá pojetí konzultanta. Někdy je pro tuto pedagogickou funkci používán název mentor (v českém jazyce má toto slovo poněkud nevhodný podtext - karatel-, proto jej raději nepoužíváme). Některé vzdělávací instituce používají obou těchto podpůrných elementů - mentora jako rádce studujícího v oblasti pedagogicko-psychologické, tutora jako podporu v rovině odborné. **V systému distančního vzdělávání představuje tutor (i případný mentor) spojovací článek mezi studujícími a vzdělávací institucí.**

Každý studující dostane od vzdělávací instituce přiděleného tutora, který jej bude provázet při studiu určitého studijního modulu (předmětu). **Tutor může být přímo kmenovým pracovníkem vzdělávací instituce nebo je najímán vzdělávací institucí na smlouvu.** Většinou působí v rámci jednoho studijního předmětu (modulu), může však podle své profesní odbornosti působit ve vzdělávací instituci jako tutor pro více studijních modulů.

V roli tutora se mohou uplatnit především **pedagogičtí pracovníci**. Ti však byli školeni pro technologii prezenčního studia a jejich dosavadní pedagogická praxe se odbyvala téměř výhradně při této formě vzdělávání. Velmi významně se zde však mohou uplatnit také **nepedagogové**, kteří jsou odborně vzděláni v obsahu modulu a po cíleném zaškolení mohou funkci tutora úspěšně vykonávat. Např. v určitém regionu se přihlásí dostatečný počet zájemců o dané studium a vzdělávací instituce si zde vyhledá, vyškolí a najme pro tuto činnost odborníka z praxe, který je odborně dostatečně erudován v problematice daného modulu, ale není vzděláním ani dosavadní praxí pedagog.

Na vysokých školách, při zavádění distanční formy studia do graduálních vysokoškolských programů, se v roli tutora uplatňují především stávající pedagogové. Pro ně je velmi důležité, aby dokázali přijmout tuto roli v celé její šíři a opravdu zásadně oddělit pedagogický přístup a aktivity denního a distančního studia. Je nutné, aby nepřeceňovali své síly a nebo nebyli nuceni pracovat v distanční formě studia s velkým počtem studujících. Je-li při denním studiu prakticky možné přednášet posluchárně s kapacitou 150 studentů, pak u distanční formy studia se může pedagog věnovat nejvýše skupině 20 studujících. Pokud bude rozsah svého pedagogického úvazku zcela věnovat distanční formě studia, pak může tutorovat pochopitelně i několika skupinám studujících, ale to je málo pravděpodobná situace.

Počet studujících v jedné skupině distančního studia je maximálně 20 osob!

Pokud tutor vykonává svoji tuteurskou činnost vedle svého zaměstnání, není vhodné, aby pracoval ve stejnou dobu s větším množstvím studujících, protože jeho zatížení je pak neúměrné a to se může projevit na kvalitě jeho činnosti. Je třeba si uvědomit, že tutor by měl být teoreticky studujícími k dispozici bez časového omezení (telefon, fax, elektronická pošta), aby jej mohli požádat o pomoc, radu či odbornou konzultaci v době, kdy se právě věnují samostudiu. To může být u někoho ráno, u někoho pozdě večer (řada dospělých studujících se učí nejlépe v nočních hodinách), mnoho distančních studujících se věnuje svému studiu ve dnech pracovního volna apod.

Prakticky je tento kontakt přece jen omezován dohodou mezi členy studijní skupiny a tutorem. Přesto si musí každý tutor uvědomit, že jeho aktivity jsou mnohem náročnější a především frekventovanější, než je tomu u prezenčního studia. Musí platit jednoznačná **pravidla**

komunikace mezi tutorem a studujícími. Tato „pravidla hry“, vyhovující oběma stranám se většinou domlouvají na prvním společném setkání.

Tutor je článek systému DiV, který má nejbližší ke studujícími a mimo administrátora studia je jedinou osobou, která přímo komunikuje se studujícími. Je tedy také první, kdo se dozvídá o osobních studijních problémech jednotlivých studujících, o konkrétních administrativních a organizačních problémech studia, o nedostacích a chybách ve studijních oporách, o komunikačních problémech apod. Tyto informace předává vzdělávací instituci a jeho postřehy jsou zásadní, pro zjednání nápravy i pro zkvalitňování a inovaci studia.

Tutor pracuje pro vzdělávací organizaci v regionu, odkud jsou studující jeho skupiny. Např. vzdělávací organizace se sídlem v Brně má v daném roce určitý počet studujících z Prahy a středočeského kraje. Je-li jich dostatečný počet, aby to bylo pro instituci finančně únosné, najme si pro práci tutora odborníka z daného regionu. V daném regionu se také uskuteční případná prezenční setkání (tutoriály) a studující nemusí jezdit na tato setkání až do Brna. Studium se tím zlevní.

Tento model je odzkoušen v západoevropských zemích, kde má distanční forma studia mnohaletou tradici. Vytváření studijních skupin v regionech a najímání tutorů v daném regionu má oboustranné výhody, je však závislé na celostátní síti studijních středisek distančního vzdělávání, která mohou smluvně poskytovat regionální podporu vzdělávací instituci. Např. poskytovat prostory pro tutoriály, poskytovat studujícím přístup k nezbytným technickým prostředkům (počítačové síti, videorekordéru, případně videokonferenčnímu zařízení) nebo pomoci vzdělávací instituci realizovat distančně závěrečné zkoušení a dohled nad jeho objektivitou (prokázání totožnosti studujícího, používání nedovolených pomůcek, opisování aj.

V praxi vysoké školy vzdělávající ve studijních programech prezenčních i distančních se velmi brzy objeví **potřeba odhadnout pedagogickou zátěž tutorů**, aby bylo možné srovnání s prezenčním studiem a především dobré rozvržení pracovní zátěže jednotlivých pracovníků katedry či jiného odborného pracoviště. Svůj význam má tento odhad také pro finanční hodnocení tutorů v rámci placených kurzů celoživotního vzdělávání. Přesně odhadnout tuto zátěž není možné, právě pro velkou variabilitu tutorských činností ve srovnání s prací pedagoga v prezenčním studiu. **Individuální přístup** ke studujícím znamená, že jedna skupina studujících může být velmi aktivní a výrazně vytěžovat tutorů dotazy a žádostmi o radu, jiná skupina či jiní studující budou jeho podpory nad rámec povinných úkolů a setkání využívat mnohem méně. Také to pochopitelně záleží od **obsahu předmětu**, náročnější předměty budou vyžadovat častější konzultace, více úkolů, více prezenčních tutoriálů. První odhad zátěže tutorů mohou udělat již autoři studijního modulu právě podle počtu předepsaných kontaktů (počet hodin povinných a nepovinných tutoriálů). Dalším vodítkem je počet zadaných úkolů k opravě (POTů). Většinou se počítá, že „zaběhnutý“ tutor je schopen opravit resp. zhodnotit 4 krátké POTy nebo 2 případové studie o rozsahu 5 stran textu za 1 hodinu.

Doporučujeme, aby odhad práce byl udělán garantem studia ve spolupráci s autory studijního modulu, bylo přihlédnuto ke specifikám předmětu, k charakteristice cílové skupiny studujících a případně ke zkušenostem tutorů. Tyto odhady by pak měly být ověřeny v pilotním běhu na jedné skupině studujících.

Modelový odhad pedagogické zátěže tutora pro 1 předmět (modul) a 20 studujících za semestr (14. týdnů):

1 student 2 průběžné krátké samostatné práce (POTy) = ½ hod/ student
1 závěrečná písemná práce o rozsahu 5 stran textu = ½ hod/student
4 konzultace elektronické nebo telefonické = 2 hod/student
celkem individuální část studia = 3 hod/student
celkem tutorská skupina 20 studentů = 60 hodin

skupina 20 studentů 3 tutoriály po 3 hodinách = 9 hod
3x 1 hodina příprava na tutoriál = 3 hod
celkem pro skupinu 20 studentů = 12 hodin

pedagogicko-psychologická podpora skupiny během semestru celkem = **3 hodiny**

tutorská zátěž celkem pro skupinu 20 studentů/ 14 týdnů = 75 hodin tj. minimálně úvazek 5, 5 hodin/týden

3. Předpoklady pro práci tutora

Z výše uvedených informací je zcela zřejmé, že tutor není učitel v obecném chápání pedagogické funkce a řada "klasických pedagogů" může mít s přeškolením na tutora distančního vzdělávání objektivní problémy. Setkáváme se i s rozhořčením ze strany např. vysokoškolských pedagogů, že když je někdo 20 let vysokoškolským pedagogem, dokonce např. docentem, je zcela pochopitelné, že může bez problémů vykonávat úspěšně funkci tutora DiV.

Praxe ale ukazuje, každý pedagog se neosvědčí jako tutor distančního vzdělávání. Jaké jsou tedy základní potřebné předpoklady pro tuto činnost?

Osobní zájem

Především je nutné, aby dotyčný pedagog chtěl tuto pedagogickou práci vykonávat, aby se seznámil s jejími specifiky a přijal model distanční formy studia jako funkční a potřebný. Aby pochopil, že není účelem tohoto studia nabrat studenty a pak je vyházet "protože nic neumí a jsou lajdáci". Naopak není ani cílem vyrábět nějaké "rychlouška" nebo druhořadé absolventy. Cílem je umožnit studium (ať už graduální nebo negraduální další vzdělávání) každému, kdo je dostatečně motivován, psychicky vyzrálý a schopný samostatného studia. Jeho časové možnosti jsou limitovány zaměstnáním, rodinnou a společenskou zátěží a proto je mu třeba velmi mnoho pomáhat a při studiu jej podporovat.

Odborné znalosti

Tutor musí především zvládnout obsah modulu, který bude tutorovat. Musí mít k dispozici kompletně **celý výukový balík**, který získávají studující a případně i příručku pro tutor, kterou sepsali autoři modulu jako konkrétní návod pro práci tutora. Tutor nemusí být v dané oblasti špičkovým odborníkem, avšak rozsah studované látky musí dobře ovládat. Většina studující distanční formy studia jsou lidé z praxe. Mimo teoretických znalostí by měl být tutor také vybaven **dostatečnými praktickými znalostmi**, aby danou problematiku dokázal na tutoriálech diskutovat na příkladech z praxe.

Dalším neméně důležitým předpokladem pro práci tutora v distančním vzdělávání je dobré **zvládnutí technického minima při práci s počítačem** a ovládání všech multimediálních prostředků a prvků informačních technologií, které daný modul (kurz) využívá. Zcela zásadní jsou tyto odborné znalosti a dovednosti u tutorů, kteří pracují v kurzech a programech realizovaných v plně elektronické verzi (eLearning). Velmi pozitivně hodnoceným prvkem v komunikaci studujících s tutorem je např. vytvoření vlastní www stránky tutora a podle možností i studujících. Tutor se může prostřednictvím vlastní stránky představit svým studentům fotografií, informacemi o své osobě a svých odborných kvalitách apod. Většina elektronických výukových systémů (LMS – Learning Management System) má tento podpůrný komunikační prvek zabudován automaticky.

Technické vybavení

Tutor musí mít k dispozici pro svoji činnost nezbytné technické vybavení. To může být jeho vlastnictvím (pak je kalkulováno v nákladech na honorář tutorovi) nebo jej musí vzdělávací organizace tímto zařízením vybavit či mu k němu umožnit přístup.

Do základní výbavy tutora patří:

Telefon, případně fax.

Počítač s napojením na internet.

Kompletní sada studijních opor pro daný modul.

Návodu pro tutora od autorů modulu, pokud jej autoři zpracovali.

Komunikační dovednosti a schopnost empatie

Komunikace se studujícími je často zásadním problémem pro začínající tutor, ať jsou to profesionální pedagogové či lidé z praxe. Je to dáno tím, že ani naši profesionální pedagogové nejsou mnohdy cíleně školeni v problematice komunikace se studenty, zejména pak neodhadnou **specifika komunikace s dospělými studujícími**. Většinou jsou právě komunikační problémy tutora důvodem, že si studující stěžují, špatně jej hodnotí a vzdělávací instituce s ním neobnoví smlouvu na další studijní běh a hledá za něj náhradu.

Při jednání se studujícími distančního studia je třeba důsledně **dodržovat dohodnuté termíny a data**, protože oni s tímto faktem ve svém osobním časovém plánu počítají. Je nutné dodržovat konzultační hodiny v době kterých je tutor připraven konzultovat osobně, po telefonu nebo v elektronickém diskusním prostředí. Distanční studující nepochopí a nepřijme, že tutor má právě schůzi katedry nebo řeší své osobní problémy. Studentům denního studia lze na dveře napsat vzkaz, že se konzultace překládá na jiný termín, distanční studující však šel kvůli tomu např. do internetové kavárny nebo se pracně uvolnil z práce a přijel ze svého bydliště apod. Je nezbytné dodržovat dohodnuté termíny pro zpracování hodnocení písemného úkolu (POTu), protože studující čeká na sdělení, zda může s čistým svědomím pokračovat ve studiu a protože případné chyby a nedostatky je třeba odstranit včas, dokud si uvědomuje kde a proč udělal chybu.

Tutor bývá také první osoba, která se dozvídá o objektivních i subjektivních osobních problémech studujícího, o jeho úvahách o předčasném ukončení studia apod. **Je** prvním a nejbližším **poradcem studujícího**, který může spolu s ním posoudit situaci a hledat rozumné řešení vzniklé situace. Mnohdy pouze přátelská rozmluva s tutorem, jeho sdělení, že další studující mají obdobné studijní a osobní problémy, pomůže studujícímu najít víru ve své schopnosti a ztracenou motivaci. V pravomoci tutora je možnost posunout ohrožené termíny odevzdání úkolů, přijmout úkoly "po termínu", rozhodnout o změně obsahu tutoriálu s ohledem na aktuální studijní problémy apod.

Tutor by měl být chápající pomocník, důvěrník studujícího, partner pro odbornou diskusi. Při vzdělávání dospělých si musíme uvědomit, že odpadá role učitele – vychovatele. Dospělé studující, s mnohaletou praktickou zkušeností, vybudovanou soustavou názorů a ustáleným charakterem již nebudeme vychovávat, ani by se nám to nepodařilo. Jakékoliv mentorské přístupy, netaktnosti či povrchní vnucování názorů jsou vážným nebezpečím pro úspěšnou práci tutora distančního vzdělávání.

4. Základní úkoly tutorů

Vzhledem k zásadním odlišnostem v pojetí i realizaci výukového procesu při distanční vzdělávací technologii jsou úkoly tutorů výrazně odlišné od činnosti pedagoga v prezenčním studiu.

Hlavní úkoly tutorů jsou:

- ✓ **hodnotit (známkovat) povinné samostatné práce a sdělovat výsledky studujícím;**
- ✓ **zodpovídat dotazy studujících, týkající se obsahu studijních materiálů a pomůcek (telefonicky, osobně, korespondenčně, faxem, e-mailem apod.);**
- ✓ **vést povinné nebo nepovinné prezenční semináře (tutoriály) a hodnotit jejich průběh;**
- ✓ **pomáhat studujícím překonávat studijní obtíže a problémy kolem studia;**
- ✓ **hodnotit kvalitu studijních materiálů.**

Tutoriály

Zásadně platí, že v DiV se nepřednáší!! Na rozdíl od učitele tutor neučí, ale různými způsoby a dostupnými prostředky podporuje studujícího při jeho studiu. Od tutorů se očekává, že povedou diskusní a pracovní semináře (tutoriály) určené k vyjasnění otázek spojených se studiem materiálů, zopakování hlavních myšlenek a souvislostí (vztahů), k procvičení pracovních postupů (technik), k osvojení dovedností atd. Přitom část těchto setkání je vždy věnována obecnému vyhodnocení vypracovaných úkolů a z něj plynoucím závěrům pro další přípravu. Účast na prezenčních setkáních je zpravidla nepovinná, aby studujícímu nekomplikovala pracovní a rodinné povinnosti, ale je žádoucí. Studující brzy sám odhalí, zda je pro něj přínosem či nikoliv. Pokud jsou některé tutoriály či jiná prezenční setkání (letní škola) povinnou součástí studia, je nezbytné, aby o datu jejich konání byl studující informován s dostatečným předstihem a mohl se tomu přizpůsobit. Nejlépe však je všechna povinná prezenční setkání oznámit na začátku studia.

Tutoriál v distančním vzdělávání může mít různou podobu. Záleží především na tom, jak jej obsahově naplánoval autor nebo autoři studijního modulu a také na tom, jak jej připraví a zrealizuje tutor. Většinou se jedná o dvou nebo tříhodinové setkání, které je naplánováno buď přímo jako seminář či diskuse k určitému právě probíranému obsahu studia. Mohou to být například komplikované a těžko srozumitelné pasáže studia. Problémy s jejich pochopením odhadnou autoři studijního modulu předem a doporučí konání prezenčního setkání. V takovém případě se tutor stává nejen moderátorem diskuse, ale často také velmi aktivním partnerem diskutujících, který určité problematické obsahové celky vysvětlí třeba na konkrétních modelových nebo praktických příkladech.

Průběh tutoriálů může být značně flexibilní. Ovlivňují jej především sami studující, stupeň jejich připravenosti, zájem o diskusi atd. V zásadě platí, že zde mohou probíhat následující aktivity:

- věcné diskuse mezi studujícími
- srovnávání výkonů studujících mezi sebou
- sdělování a komentování výsledků samostatných prací, pokud vznikly pochybnosti
- příprava na studium další učební dávky a na vypracování samostatných prací
- předávání samostatných prací tutorovi resp. konzultace konceptů
- informace o literatuře nad rámec požadavků na studium

- předávání dalšího studijního balíku, event. jednotlivých studijních opor a pomůcek
- uskutečnění videokonference s jinou studijní skupinou, odborníkem nebo sledování výkonu specializovaných odborných činností

Tutoriál plní několik funkcí. Je možné jej zařadit k **ujasnění problémových pasáží** studia nebo jej zařadit z dalších pedagogických důvodů. Mnozí studující totiž přes všechna dobrá předsevzetí **přístupují ke studiu až pod přímou hrozbou blízkého se termínu** odevzdání písemného úkolu či konání prezenčního setkání. Dalším důležitým důvodem pro realizaci tutoriálů je potřeba překonat jedno z nejzávažnějších negativ distanční formy studia – **pocitu osamělosti studujících**. Studující zde mohou navázat komunikaci mezi sebou, dohodnout se na vzájemné spolupráci při studiu, vyměnit si dosavadní zkušenosti se studiem. Proto se doporučují **minimálně tři povinné tutoriály** za semestr či za dobu určenou ke studiu modulu.

Většinou to je tzv. **vstupní tutoriál**, který má spíše organizační a společenský charakter. Je určen k navázání osobních kontaktů s tutorem a mezi studujícími, upřesnění termínu odevzdání POTů a či dalších zadání, seznámení se s fungováním LMS a sjednocením dovedností studujících s jeho používáním, předání přístupových hesel či předání výukového balíčku. **Learning Management System** je elektronický systém řízení vzdělávacího procesu. Studující zde získávají přístup k elektronickým studijním textům, vstupují do diskusních prostředí, získávají zadání písemných úkolů, odevzdávají úkoly, registrují se ke zkoušce, získávají veškeré informace od administrátora studia apod. Tutor při tomto setkání pomáhá studujícím se sestavením jejich individuálního studijního plánu je-li to třeba, upozorní na některé problémové pasáže studia a poradí s jejich zvládnutím.

Druhý tutoriál má čistě pedagogickou náplň a souvisí s obsahem prostudovaného učiva. Je to diskuse nad konkrétními pasážemi učiva a nad úrovní a obsahem zpracovaných písemných úkolů. Může být také věnován procvičování určitých dovedností, které doplňují prostudovanou teorii. Na tento druhý tutoriál musí studující přijít připraven a mít prostudovaný potřebný rozsah studijní látky.

Závěrečný tutoriál se obvykle koná na konci plánované doby studia, je věnován diskusi nad studijní látkou, vyjasnění případných obsahových problémů a přípravě na závěrečnou zkoušku. Pro většinu dospělých studujících je závěrečné zkoušení velmi traumatizujícím prvkem studia. Jsou totiž mnohem zodpovědnější než mladí a často nevyzrálí studenti denního studia a od jejich školních let již uběhla delší doba. Mají velké obavy z případného neúspěchu u zkoušky a zveřejnění tohoto faktu, ztrácejí důvěru ve své skutečné schopnosti. Proto velmi ocení, připraví-li tutor na závěrečném tutoriále tzv. **slepou zkoušku**. Dostanou možnost vyplnit obdobný test, napsat obdobnou písemnou práci či zodpovědět obdobné otázky, jaké budou u skutečné zkoušky. Tuto pomoc tutora studující vždy velice dobře přijímají a hodnotí.

Konzultace

V průběhu studia je tutor odborným konzultantem, který musí být připraven fundovaně odpovědět dotazy studujících k obsahu modulu. Musí být proto dobrým odborníkem a mít i dostatek praktických zkušeností z daného oboru. Nejčastější formou konzultací u distanční formy studia jsou konzultace telefonické a pomocí elektronické pošty.

Telefonické konzultace mají výhodu v tom, že jsou bezprostřední a tutor může studujícího navést na přesné definování dotazu a mnohdy i na samostatné jeho zodpovězení.

Nevýhodou telefonických konzultací je to, že se těžko hodnotí jejich četnost, rozsah a obsah. Studující pak mohou např. u zkoušky tvrdit, že jim to „takto jejich tutor řekl“ apod. Také pro případné časové a finanční hodnocení tutorské práce jsou telefonické konzultace a jejich dokladování problémem.

Při komunikaci se studujícími zastává tutor spíše funkci poradce, konzultanta, "kouče" a hodnotitele samostatných prací, který je k dispozici na vstupech i výstupech telekomunikačních prostředků jako jsou telefon, fax, e-mail, videokamera a ve studijních střediscích. **V žádném případě tutor nevnucuje studujícímu svůj vlastní názor, nenabízí vlastní řešení problémů. Spíše se snaží studenta formou jednoduchých otázek navést k tomu, aby si svůj dotaz či nejasnost odpověděl sám (analyzovat otázku, rozdělit ji na jednodušší dílčí kroky a na ty se postupně ptát a hledat odpovědi).**

Oprava písemných prací

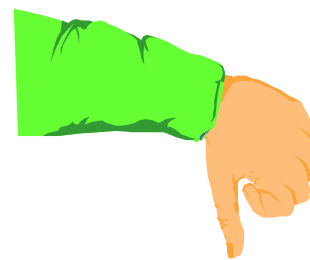
Důležitým úkolem tutora je působit jako hodnotitel samostatných prací, zadávaných v průběhu a v závěru studia a může také vykonávat funkci odborného pracovníka při letní škole. Spíše ve výjimečných případech tutor vystupuje také v roli examinátora.

Předepsané **povinné písemné úlohy (POTy)** jsou velmi důležitým pedagogickým prvkem. Hodnocení nezávislého odborníka poskytuje studujícímu objektivní zpětnou vazbu o jeho znalostech a o úspěšnosti samostatného studia, koriguje případné nedostatky a nesprávné přístupy či řešení úkolu. Zadání úkolu a následně i posouzení jeho řešení má většinou dvě roviny – obsahovou a formální. Tutor hodnotí nejen kvalitu zpracování obsahu, ale také splnění formálních podmínek zadání. Tím je nejčastěji stanovení maximálního nebo optimálního rozsahu úkolu nebo jeho grafická podoba. Velmi častým nedostatkem je, že studující přehlédne v textu zadání rozsahu POTu nebo se prostě ani nesnaží jej splnit, většinou z upřímném přesvědčení, že čím více toho napíše, tím lépe. Pokud rozsah písemného úkolu není ve studijním textu zadán, musí tutor přijmout a hodnotit každý úkol, který odpovídá obsahu zadání. To může být pro tutora značnou komplikací, mnozí studující se totiž domnívají, že kvalitu lze nahradit kvantitou.

Pro rozvoj poznávacích schopností studujícího může být důležité naučit se posuzovat vlastní práci s odstupem, analyzovat ji a naučit se přijímat kritické připomínky. Pro tutora může být tato situace rovněž problematickou z hlediska osvojování si způsobů, jak předávat studujícímu informace tak, aby studující získával pocit, že k správnému řešení dochází sám. Tutor by se tedy měl vyvarovat toho nabízet hotová správná řešení z pozice experta. Studující by pak mohl sice navenek řešení tutora přijímat, ale nemusel by být vnitřně přesvědčen o nesprávnosti vlastního řešení.

Řešení úloh není jen otázkou intelektuální a mezníkem při směřování k vytčenému cíli. Může být spojováno s určitou mírou úsilí a emočního napětí. I zcela oprávněné odmítnutí postupu nebo celé práce tutorem může proto vyvolat negativní reakce studujícího, a to nejen vůči tutorovi, ale i studiu samému. Stojíme tak před důležitou otázkou:

Jak má tutor sdělovat studujícímu svá nepříznivá hodnocení?

Zpětné informace o výkonu, posilování adekvátních a potlačování neadekvátních výkonů, patří mezi nezbytné podmínky učení. Jak se tedy má tutor postavit k hodnocení práce, znamenající pro studujícího zpětnou informaci, která ho může buď povzbudit ve studiu anebo naopak odradit?

Je třeba se zamyslet nad tím, jaké alternativy forem hodnocení užít. Při hodnocení je nutno myslet na toho, komu je hodnocení adresováno a čeho se má hodnocením dosáhnout.

Zvážíme-li některé možnosti forem hodnocení nevyhovující práce studujícího, tutor může:

- a) ohodnotit samostatnou práci nepříznivou známkou;**
- b) nehodnotit práci známkou a napsat písemné připomínky k práci;**
- c) pozvat studujícího ke konzultaci a probrat s ním chyby.**

Obecně platí, že při vzdělávání dospělých je **hodnocení známkou** podle pětistupňové školní stupnice je **nejméně vhodné**. Jednak vyvolává negativní emoce a reakce, ale hlavně nedává studujícímu možnost identifikovat a pochopit konkrétní nedostatky a důvody těchto nedostatků. To vše dohromady může způsobit, že studující se snaží úkol opravit pouze formálně, ztrácí sebedůvěru a motivaci pro přepracování úkolu i další studium. Naopak **nejvíce se osvědčuje písemné hodnocení**. Vždy je vhodné nejprve ocenit klady a přednosti předložené práce a potom taktním způsobem definovat nedostatky a obrátit pozornost studujícího na pasáže ve studijním textu či jiných oporách, kde je možné daný problém opětovně prostudovat.

Tutor nikdy neopravuje chyby a nedostatky v samostatné práci, pouze je vyjmenuje a navrhně autorovi, jak je opravit. (Např. prostudujte si znovu kapitolu xy, pasáž věnovanou tomu a tomu...apod.).

Kromě predepsaných povinných zadání (POTů) mohou studující dostávat další samostatné práce, které jim ale umožňují jistou volnost výběru tématu a jeho zpracování. Například zpracování případových studií, modelových postupů, ročníkových či jiných závěrečných písemných prací apod. Rozdíl od tradičních forem vyučování lze vidět v tom, že témata si vybírá studující sám, podle svých aktuálních potřeb či praktického zaměření. Proces zpracování pak zahrnuje řadu etap: požadavek, aby studující navrhl postup zpracování, shromáždil adekvátní údaje, aby získaný materiál utřídil, analyzoval a prezentoval výsledky způsobem, který je obvyklý nebo jednoznačně definovaný.

V různých těchto fázích postupu se role tutora liší od tradiční role učitele. Tutor je spíše poradcem než expertem, spíše studujícímu klade otázky týkající se toho, proč volí ten či onen postup, kdy si myslí, že určitý postup je žádoucí a kdy nikoliv, co chce dosáhnout tím, že postupuje určitým způsobem, v kterých případech může být postup žádoucí, kde může

vznikat chyba v interpretacích. Tutor by tedy měl být schopen vidět problematiku pod širším zorným úhlem než studující, který je řešenou problematikou bezprostředně zahlcován.¹

Úkolem tutora je působit na studujícího již při zadávání práce a ovlivňovat i jednotlivé fáze zpracování úkolu. To je zvláště nutné tehdy, jestliže tutor zjistí, že studující dosud podobnou samostatnou práci nepsal. Tutor by proto měl předvídat obtíže studujících u různých typů samostatných prací. Pro osvojení určité formy práce může tutor studujícímu navrhnout, aby předkládal koncepty práce, které by s ním před vyhotovením konečného znění prodiskutoval. Studující samostatně řeší úkol a tutor ho upozorňuje na možná úskalí a chyby. Studující tak může být motivován osvojit si formy, které se pro daný typ práce vyžadují. Bez konzultací by studující mohl být zaměřen více na obsah a mohl by podcenit formu, která je pro komunikaci s širší veřejností nezbytná.

Poradenství a pomoc při překonávání obtíží

Role tutora je radit studujícímu při učení, nikoliv být jeho karatelem nebo sociálním poradcem. Je však zcela běžné, že problémy, které se dotýkají životně důležitých otázek, ztěžují dospělému (který studuje většinou při zaměstnání) možnost soustředit se na studium. Tutor, který je se studujícím v těsném kontaktu, může tedy být tou první osobou z pracovníků vzdělávací instituce, která se dozví například o vzniklých rodinných či pracovních problémech studujícího, o úmyslu přerušit studium či zanechat studia. Může se studujícím probrat vzniklou situaci, hledat a pomáhat prosadit méně rasantní řešení – např. přechodné zvolnění tempa studia, prodloužení studia, změnu studijního modulu aj. V tomto případě je těžko odlišit problematiku práce tutora a pedagogického poradce ve škole.

Hodnocení kvality studijních opor

Velmi důležitá je role tutora při spolupráci s autorem či autory studijních opor. Tutor může na základě své konkrétní zkušenosti z průběhu studia upozornit autory textů a dalších pomůcek na nejasná, zavádějící či komplikovaně zpracovaná místa textu, špatně vybrané příklady z praxe či modelové ukázky, na nedobře zpracované zpětnovazební prvky apod. Zejména v období pilotního běhu nového studijního modulu nebo kurzu musí být spolupráce tutorů s autorským týmem velmi těsná a věcná. Velmi často jsou tutoring pilotního běhu sami autoři studijních opor, což je pochopitelně velmi výhodné.

¹ Poněkud širší může být role tutora při kombinované formě studia. Tam může nastat situace, že stejná osoba působí také jako pedagog v prezenční části studia a pak tutor působí pochopitelně jako klasický učitel denního studia, tedy vyučuje.

5. Hodnocení práce tutora

Z výše uvedeného je zřejmé, že činnost tutora distančního vzdělávání je pro tuto vzdělávací formu zásadní a proto musí být také pečlivě a pravidelně hodnocena její kvalita a správně vykalkulována finanční odměna za tuto práci. Tutor je na svoji činnost většinou najímán vzdělávací institucí, která také řídí, průběžně sleduje a na konci vyhodnocuje jeho činnost.

Práce tutora musí být zpětně kontrolována vzdělávací organizací resp. manažerem (garantem) kurzu, který si tutor vybere, domlouvá jejich smluvní podmínky a kterému tutoři ve své činnosti přímo podléhají.

Hodnocení činnosti tutora je možné několika způsoby:

- a) studující po ukončení studia modulu hodnotí práci tutora a jeho přínos pro jejich studium formou dotazníků, které předají podle instrukcí tutorovi nebo garantovi studia. Objektivnost tohoto hodnocení u dospělých motivovaných studujících je mnohem vyšší, než je tomu u běžného denního studia, kdy do hodnocení vstupuje daleko více vedlejších faktorů;
- b) tutor předává písemné práce a testy studujících včetně svého hodnocení průběhu studia organizační jednotce ve vzdělávací instituci (Centru pro distanční studium) k archivaci. Veškeré tyto materiály jsou dostupné garantovi kurzu ke zhodnocení práce tutora;
- c) garant kurzu může vykonat inspekci při pořádání tutoriálu a na místě posoudit metodické postupy tutora.

Smlouva o činnosti s tutorem musí obsahovat mimo běžných formálních prvků, plynoucích ze zákona, také přesné definování činností, které musí tutor vykonávat a vymezení jejich rozsahu. Tutor je na základě této smlouvy honorován a tyto náklady jsou započteny do ceny kurzu.

Při kalkulaci finančních nákladů na práci tutora je třeba zahrnout mimo jiné také pevnou jednotkovou částku za opravu testu, eseje o určitém rozsahu stran či jiného hodnoceného úkolu. Musí být kalkulována odměna za čas strávený tutoriálem, případně za jeho organizování, musí zde být vykalkulována cena za telefonické hovory (včetně připojení na Internet), komunikaci faxem aj. Také z tohoto důvodu je přesný počet tutoriálů či jiných prezenčních setkání znám již na počátku studia a pokud se tutor rozhodne uspořádat více prezenčních setkání než bylo naplánováno, musí toto rozhodnutí odsouhlasit garant studia. (modelové řešení je v kapitole č. 2). V opačném případě ponese veškeré náklady spojené s uspořádáním tohoto setkání sám tutor (případně účastníci).

V praxi vzdělávacích zařízení se velmi dobře uplatňuje tzv. **Výkaz práce tutora**, který by měl být součástí smlouvy o činnosti v případě, že je tutor externista. Lze jej ale také s výhodou použít např. ve vysokoškolské praxi. Tutor ve výkazu uvádí všechny „tutorské výkony“ – datum, popis činnosti, jméno studenta, čas strávený činností. Tento výkaz je dobrý zejména na počátku realizace studia, kdy se odhady ověřují v reálné praxi. V případě zaběhnutého a odzkoušeného studia a také „u zaběhnutých a osvědčených tutorů“ toho již není třeba, zbytečné papírování tutorům ztěžuje práci.

Poznámka: *Vzhledem k tomu, že činnost tutora je smluvní a tutor pracuje pro vzdělávací organizaci většinou jako externí pracovník, není problém tutora, který neplní dobře náročné požadavky své práce, odvolat a nebo jej v příštím běhu nahradit.*

6. Souhrn

Distanční vzdělávání je založeno na zcela odlišné filozofii studia, na odlišném pedagogickém přístupu a na odlišném typu pedagoga. Klasický učitel nebo pedagogický pracovník prezenčního studia je v distančním vzdělávání nahrazen tutorem, který je kontaktním článkem mezi studujícími a vzdělávací institucí. Tutor však neučí, pouze podporuje či řídí proces samostudia, který je základem distančního vzdělávání.

Role tutora v distančním vzdělávacím systému je zásadní a nezastupitelná. Tutorem nemůže být jmenován pedagog vyškolený pro prezenční vzdělávání bez toho, že by byl dobře seznámen s touto odlišnou vzdělávací technologií a zaškolen pro praktickou činnost.

Distanční vzdělávání využívá dostupných informačních a komunikačních technologií a multimediálních prvků. Proto je nezbytné, aby byl tutor také vybaven touto technikou a zaškolen v jejím využívání.

Hodnocení kvality činnosti tutora je nedílnou součástí hodnotících mechanismů v systému DiV a je mu třeba věnovat velkou pozornost.

Na závěr několik dobrých rad:

- ✓ **Bud'te v komunikaci se studujícími vždy pozitivní. Sami mají hodně starostí, studium je vyčerpává psychicky i fyzicky. Vaše problémy a špatná nálada je nezajímají.**
- ✓ **Distanční studium je většinou placené a není levné. Studující požadují kvalitu obsahu i studijní podpory a budou na ní trvat.**
- ✓ **Bud'te důslední v dodržování dohodnutých termínů Vaší práce, pak můžete důsledně trvat na jejich dodržování ze strany studujících.**
- ✓ **Bud'te vstřícní k požadavkům a žádostem studujících. Většinou se bude jednat o krátký odklad dodání POTu nebo odevzdání jiné písemné práce. Trvejte však vždy na jejich odevzdání a kvalitním zpracování.**
- ✓ **Dodržujte na minutu hodiny konzultací. Máte-li konzultaci od 14 – 16 hodin počítejte s tím, že studující zavolá nebo napíše v 15.55 hodin. Pokud Vás nezastihne, bude si stěžovat!**
- ✓ **Preferujte písemné dotazy. Na ně si můžete v klidu formulovat odpověď. Tuto písemnou komunikaci uchovávejte, může se Vám hodit při řešení případných sporů, při hodnocení Vaší práce i při vykazování jejího rozsahu.**
- ✓ **Varujte se každé ironie a zesměšňování. Studující jsou velmi citliví a mnohdy vztahovační. I dobře míněný žert mohou pochopit jak posměšek, znevažování své osoby a studijního úsilí.**
- ✓ **Nikdy nehodnoťte konkrétního jednotlivce veřejně, pokud jej nechcete pochválit! Na prezenčním setkání lze provést hodnocení anonymní a ukázat typické chyby bez větších problémů.**

7. Doporučená literatura

Průcha J. a kol.: Požadavky na akreditaci studijních programů a kurzů distančního vzdělávání. CSVŠ, Praha 1997

Zlámalová H. a kol.: Hodnocení institucí vzdělávajících distančně. CSVŠ - NCDiV, Praha 1998

Průcha J., Míka J.: Distanční studium v otázkách (Průvodce studujících a zájemců o studium). CSVŠ-NCDiV, Praha 2000, ISBN 80-86302-16-4

Keegan D.: Foundation of Distance Education. Routledge N.Y., Londýn 1996, ISBN 0 415 13909 0

Rowntree D.: Exploring Open and Distance and Flexible Learning. Kogan Page, London 1998, ISBN 0 7494 0813 8

Evans T.: Understanding Learners in Open and Distance Education. Kogan Page, London 1997, ISBN 0 7494 1235 6

Palán Z.: Výkladový slovník vzdělávání dospělých, DAHA 1997, ISBN 80-902232-1-4

Průcha J., Míka J.: Glosář distančního vzdělávání, CSVŠ-NCDiV 1998

Zlámalová H.: Tutor distančního vzdělávání, studijní text, Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, ISBN 80-244-0283-1

Autor:	RNDr.Helena Zlámalová, CSc.
Katedra, institut :	Regionální centrum celoživotního vzdělávání - 928
Název:	Příručka pro tutorý distančního vzdělávání
Místo, rok, vydání:	Ostrava , 2003, 1.vydání
Počet stran:	23
Vydala:	VŠB-TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA Regionální centrum celoživotního vzdělávání
Tisk:	Ediční středisko VŠB-TU Ostrava
Náklad:	305 ks

Neprodejné

ISBN 80-248-0280-5